Quod felix fauſtumq; velit ter Maximus eſſe

SECTIONES HAS INAUGURALES

DE

JUDICIIS

Auſpicio & Authoritate

Illuſtriſſimi & Generoſiſſimi DOMINI

DN. PETRI Brahe/

Comitis de Wiſingzborg/L. Baronis in Ridboholm & Lindholmen &c.

S. R. M. & Regnorum Sveciæ, Gothiæ, Vandaliæ Drotzeti; Magni Ducatus Fenningiæ Gubernatoris Generalis; Parlamenti Regij Holmenſis Præſidis, Regiæq; Academiæ Aboënſis Cancellarij, Necnon Weſtmanniæ, Montanorum & Dalekarlorum Iudicis Provincialis, Domini mei Clementiſſimi, Mecœnatis Munificentiſſimi:

Cujus Illuſt:æ Excel:ti in ſubjectiſſimæ devotionis argumentum, intimæ gratitudinis documentum, perpetuæq; obſervantiæ teſtimonium dedicatas, Humilime confert, dicat & offert.

In Regiâ Academiâ Aboënſi

PRÆSIDE

Ampliſſimo juxta ac Conſultiſſimo Viro

M. MICHAELE O. WEXIONIO,

Jurium, Polit: & Hiſtoriarum Profeſſ. celeberrimo, Præceptore ac Patrono maximâ obſervantiâ ætatem colendo, obſervando,

PRO LICENTIA

Et ſummis in utroq; jure honoribus, Prærogativis ac Privilegijs Doctoralibus, ritè & legitimè conſequendis,

Publico & ſolenni Examini ſubijcit

JOHANNES M. GARTZIUS Arbog.

Ad diem 6. Maij Anno reparatæ ſalutis 1650.

26 Aug:

ABOÆ, *Imprimebat* PETRUS Wald/ *Acad. Typogr. 1650.*

AD
MECOENATEM
ILLUSTRISSIMUM
ET
Munificentiſsimum:

ACcipe, MAGNE PARENS, Helicon cui paret ad Arcton,
Quæ litat ex *Campo Themidis* nunc *Fennica Muſa*.
Eſt tenuis fateor, nec te tàm parva decebat,
Quid tum? Magnanimi per ſæpè minora capeſſunt.
Tu ſtudijs Curſum porrò largire ſecundum,
Tu mihi pollucem, Tu mitem Caſtora præbe.
Hæc mea devotæ, MECOENAS, Symbola mentis:
Adſpice, Muſa Tibi plenos dùm texit honores.

Ad Virum-juvenem excellentèr Doctiſſimum,

DN. JOHANNEM MATTHIÆ GARTZIUM Arbogienſem, uti pridem antehác Philoſophiæ, ita nunc quoq; *Iuris Utriusq;* Candidatum meritiſſimum, cum varijs ſpeciminibus, Diſpp:bus ſe: ex Univerſo Jure, Civili, Feudali & Canonico, magnâ cum laude, publicè habitis, nec non privato & rigoroſo examine, inſigni præſentium applauſu, exantlato, præſentem hanc Διάσκεψιν Juridicam, pro ſummis in Jure Doctoratus honoribus, eruditè proponeret, ſolideq; defenderet;

προσφώνησις.

VEridicus quondam veluti prædixit Apollo,
Cum Sophiæ *oblata eſt Laurus honora tibi*;
Noto nunc, GARTZI, Themidos *reviréſcit in horto*;
Nectitur hîc niveâ pulchra Corolla manu.
Sit fauſtum, voveo; Magnus fiaſq; Sacerdos
Almæ Juſtitiæ, *Lux Patriæq; Soli.*

MICHAELIS OL: WEXIONII,
Jur: & Pol: Prof: Pub.
Ab amicâ mente & manu profecta.

CLARISSIMO VIRO,

DN. JOHANNI GARTZIO,

J. U. LICENTIATO meritiſſimo, Amico ſuo & favitori plurimùm colendo, pro Summo in Juriſprudentia GRADU

DE JUDICIIS

Doctiſſimè Diſputanti.

REctè: Judicium pandis Clariſſime *GARTZI*,
Quid ſit, queîs conſtet partibus illud ais.
Sic *THEMIS* alma ſuo voluit TE Jure Miniſtrum
Dici ac eſſe ſuum; Macte Vir ingenio.

En

En *TIBI* pro meritis decus, en *TIBI* culmen *HONORis*,
Cujus perraris templa aditusq́; patent.
Ductores, Comites veteresq́; noviq́; fuêre
Multi, quos placuit cum ratione ſequi:
Commemorabit at hos quis cunctos Jureperitos,
Juſtitiæ in Fano percelebresq́; Viros?
Quorum docta manu nocturnâ & ſcripta diurnâ
Sæpiùs evolvis, perſpicis atq́; notas.
I, quo cœpiſti feliciter ire, JOHANNES,
Conantem juſto tempore JOVA juvat.
Mecum permultos populares vota-precesq́;
Fundentes, GARTZI, ſemper habebis ovans:
Aſt ut ovare queas ſine fine rogandus JOVA,
Omnimodâ qui *TE* proſperitate beet.

Honoris Ergò L. M.q́; apponebat
SAMUEL G. HartMan
Eloq. Profeſſor.

Quid privata tenent ſimul ac quid publica jura,
GARTZIUS *artifici nunc brevitate docet.*
Perſonæ, Actio, Res *totius copia juris*
Tractantur mirâ hic dexteritate probè.
Eſt opus eximium, licet ægrè judice momo,
Candidus aſt præbet ti ſua vota lubens.
In Themidis Caſtris ſudaſti nocte dieq́;
Ipſa tibi imponet Laurea ſerta Themis.
Hos tibi promeritos fraternè grator honores
Sis Patriæ laudi, Vive valeq́; diù.

Fauſti ominis & interioris amicitiæ conteſtandæ Ergò appoſuit
Jacobus P. Chronander.
VV-Gothus.

DISCURSUS IURIDICI

Inauguralis & ſolennis

D E

J U D I C I I S

Π Α Ρ Α Σ Κ Ε Τ Η

QVotidiana & quæ uſum in vitâ communi fre-
qventiorem habent in juris ſtudio pleniùs attin-
genda, *L. 25. D. de liberat; legat.* Dum quæ raró accidunt
prætereunt legislatores *l. 5. & 6. de ll.* *Proinde cum judi-
ciis nihil ſit frequentius & celebratione dignius; ſive* O R I G I-
N E M. *ſpectemus, quippè in ipſo naſcentis mundi exordio & qui-
dem â DEO O. M. æquiſſimo judice inter Angelos.* 2. *Pet.* 2. *nec
non homines Gen: 3. inſtitutum.* *Sive* P E R S O N A S *apud quas
peraguntur; Imperatores, Reges & Principes expendamus, qui
DEi gratiâ ſum̃um in terris jus exercent & omnium judiciorum
fons ſunt & ſcaturigo, arg: c. 4. Kon:* {{ *§. 2.* *Sive* R E S S U B-
I E C T A S, *corporales & incorporales, divinas & humanas, pu-
blicas & privatas, quæ per omnes fermè juris partes & infinitos
humanos actus ſunt diffuſæ, intueamur.* *Sive deniq;* C O M M O-
D U M *recolamus; Idcirco enim judiciorum vigor, jurisq; publi-
ci tutela fuit in medio conſtituta, ne quiſpiam ſibiipſi permittere
auderet ultionem, ut impp: reſcripſerunt;* C. de judæ: l. nullus.

Non ſolùm quia homines in propriâ cauſâ cæcos reddere ſolet cupiditas & a-
varitia, atq; adeò iniqvum eſt aliquẽ rei propriæ iudicem fieri l. Julian: de Jud:
num: 7. Reg: Jud: Jngen må wara Domare i ſin egen ſaak: Verum inſuper
quia futurum eſt alioquin, ut tenuium bonorumq; ſalus & fortunæ, potentio-
rum malorumvè libidini exponantur & acerbiſſimæ pugnæ atq; interitus ci-
vium quotidiani exoriantur; Sunt etenim iudicia delubra æquitatis & iuſtitiæ
ſine quibus imperia diu ſtare non poſſunt, nec V I S & F R A U S (quæ peſtes
ſunt humani generis) à ſubditis arceri. Paucis itaq; de J U D I-
C I I S acturi, commodiſſimè videmur facere ſi *genera-
liora & Communia* præmittemus, proveniendo ſigillatim
& diſtinctè ad *Perſonas* quæ jus ſtatuunt & quibus ſtatui-

tur, *Res controverſæ & Quæſtiones* de quibus ſtatuitur; Tandem *Proceſſum* qui perſonis viam monſtrabit res ſuas in judicio petendi, perpurgabimus. Sit itaq;.

CHRISTO duce & auſpice CHRISTO.

SECTIONIS PRIMÆ
DE
JUDICII DEFINITIONE ET SPECIEBUS

ASSERTIO I.

Judicium eſt legitima controverſiæ forenſis apud judicem diſceptatio & dijudicatio. c. forus 10. v. dum diſcut: de v. S. conf: pro arg: prin. proceſſ: jud: Thet wåra Undersåter och androm ſkal ſtå fritt och war i efſterlåtit at andraga theros beſwåringar / Saker och ärender och uppå them förwänta itt tilbörligit beſked aff wåre doomhaffwande och biſittiare. c. 2. Rådſt. B. c. 10. 11. Ting. B.

Exegeſis Definitionis.

Judicium (quod etiam cognitionale certamen juſtiniano dicitur §. 3. de Juſt: Cod: conf:) appellationem à ſententiæ pronunciatione ducit, quæ præcipua pars eſt, ſi votum litigantium ſpectemus, totius iſtius actus. c. 13. Rådſt. B. 25 Ting. B. Judicari quippe dicitur cum ſententia fertur, & res judicata cum finis liti impoſitus eſt, *l. 1. de re jud.* In hac itaq; acceptione (Multa enim vocabuli hujus ſunt ſignificata, dum ſumitur pro ſententia ipſa, d, l. 1, c, 4, Gifft B. Ll. Fara til Tings och taga Doom. Aut pro loco, 2, ff, 10, 11. c, 12 Ting b. l, 1, Kombter han ey å förſta Tinge. Aut pro actione quæ in judicium deducitur. l. Ait prætor in pr. de Neg: geſt. hoc ſenſu dicuntur judicia finium regundorum, familiæ erciſc: &c. Et quæ præterea ſignificationes Lexicographi recenſent.) Judicium acceptum nihil aliud eſt quam diſceptatio quædam & dijudicatio, Käromåhl höra / ſkärſkåda och Döma. Neq; enim quando agimus contra aliū aliud intendimus, quàm ut cauſam tractemus & ejus merita excutia-

cutiamus, quæ à nobis litigantibus in diverſas partes trahuntur. Unde additur ejuſmodi tractationem eſſe de re controverſa, Beſwår/ Tråtor och årender/ nam nullum eſt judicium niſi in quo res controvertatur. Tractatio autem hæc fieri debet apud judicem, (Doom haffwande och biſittiare) abſq; quo omnis cõtroverſiæ judicialis diſceptatio futilis & inutilis certè nunquam legalitèr componetur: Ty ſå kråffwer Dommare Embete at han tråtor åthſkillia ſkal. *Tit: de Reg: jud.*

2. *Cognito jam ex definitione ejusq; brevi explicatione, Quid judicium ſit? diſpiciendum porrò quæ ejus ſunt Diviſiones præcipuæ.* Dividitur autem I. Quoad CAUSAM EFFICIENTEM, in ECCLESIASTICUM quod coram judice Eccleſiaſtico de rebus Eccleſiaſticis *C. 1. 2. 3.* Kyrk: B. merè ſpiritualib⁹ (*Quæ fidej Chriſtianæ veritatem immediatè reſpiciunt, Ceremonias Sacras Cultumq; divinum & miniſtrorum ordinationem concernut.*) gl. in c. exten: II. Extra de for: comp. Et mixtis peragitur, quales cauſæ de jure patronatus. *C. 5.* Kyrk B. *p. 33. priv: ord: Equeſt.* de adulterio & ubi aliàs animæ periculum ſubeſt. *it. C. d. aud: Epiſc: Conf: præter verbum DEi, Ord: Eccleſ: etiam modernam praxin.* Et SECULARE quod coram judice Laico: de cauſis ſecularibus ventilatur. de quo Ting: B. & Rådſt: B. C. 10. Tin: Leekman dömi öffwer the ſaker ſom ey må klårka. C. 20. Kyrk: B verſ: Bryter: Correctum eſt per Receſ: Aroſ: A. o 1527. p. 15. Preſten ſkal ſökia Ting och Stämno effter ſin Rått i alla ſaker ſom år om Jordatråtor/ om Slagzmåhl eller annadt och böthe Konungen ſom andra Månn/ Och hwar ſom haffwer någon Klagamåhl til Preſten i Andeliga ſaaker/ ſom år at han icke redheliga vppehåller thet Pråſtoembetet tilhörer/ at han icke predikar Gudz Ord/ håller Måßo/ Döper Barn eller i andro måtto förſummeligh år; Thet ſkal Sockne Bönder klaga för Biſkoperna/ och the ſköla ther om råtta och Döma. Item P. 16. Der Pråſter och Lekmån ſlå hwarandra/ ware icke meer

then

then ena ähn then andra i Band/ effter ty G V D Z haffwer förbudit ſkä ſå wäl then eena ſom then andra/ vthan böthe hwar ſin ſaak effter Lands Laghen.

3. *Quoad MATERIAM. Judicium vel Univerſale eſt cum de juris univerſitate per nomen appellativum collectivè agitur: Veluti petitione hæreditatis C.1.2.3* Erff: B. Sl. & St. l. Peculio, dote, armento, grege *l. 1. de R. vind.* Vel *GENERALE* in quo non petitur una res vi ſuâ multas comprehendens, ſed ubi de pluribus rebus invicem quamvis nec cohærentibus, nec uni nomini ſubjectis generaliter tamen agitur, veluti ſi tutelæ *C. 20,* Gifft: B. Sl. pro ſocio 20. Ting. negotiorum geſtorum *C. 14.* Kong: B. St. L. *l. 38. pr. pro ſocio.* Vel deniq; *SPECIALE* quod de rebus ſingulis eſt; Veluti in actione empti. c. 4. Köp: St. l. mandati c. 15. Jord: Sl. depoſiti. c. 9. Köp. Sl. 5. St. l. eventre tradit Paul: in d. l. 38.

4. *Ratione FORMÆ dividitur in* ORDINARIUM, *in quo ordo judiciorum ſolennis obſervatur, plenaq; cognitio adhibetur.* L. 1. C. de Exec: *rei judic: Conf.* Ritteg: Ordn. *Pr.* Then hel ſumma *juſtitia* kunde beqwämligaste förmedelſt laghlige ordentelighe rättegånger widh nachthållas och *adminiſtreras.* Et EXTRAORDINARIUM ſeu ſummarium quo cauſæ pleno proceſſu non ventilantur, ſed quomodocunq; ſola facti veritate inſpecta, valida profertur ſententia. Clem: ſæpe, 2. de v. Sig. c. 33. Kong. Sl. Art: 13 Hoffrätens Ord: Cuiusmodi ſunt cauſæ in quibus princeps vel Judices Ordinarii ſpecialiter committunt ut procedatur de plano; Quales mercatorum, propter bonum & æqvum, quod in Contractibus exuberare debet & aliæ cauſæ quæ moram non patiuntur, Ex jure autem veteri R. reſpectu formularum omnia judicia ſunt Extraordinaria §. fin: inſt. de interd.

5. Re-

5. *Reſpectu* FINIS, *judicium vel* CIVILE *eſt, ubi civili ſeu forenſi actione agunt illi potiſſimum ad quos ea res pertinet.* C 13. Ting:b.c.7 10. Jord B. 9.11 St.l. Vel CRIMINALE in quo reum alicujus facinoris accuſamus, ut publicè in eum animadvertatur & pœna (Quæ ſvadentibus circumſtantiis quandoq; in pecuniariam degenerat: Ubi vz. cauſa criminalis judice & parte læſa conſentiente, ſive ſolus ex cauſis civilis ſit, aut ubi ob homicidium vel aliud delictum non ex propoſito & dolo malo ſed culpa & negligentia commiſſum, non capitaliter aut corporaliter ſed pecuniariter reus puniendus ſit. C 6. Dråp: wil.) edita deterreantur ſimilia auſuri. *L.ult: D. de fur: p.17.* Ratt: Ord: Påſhet &c. Vel MIXTUM in quo & civiliter & criminaliter ſimul agitur, quando ad diverſos fines, criminalis ſz. ad vindictam, Civilis verò ad perſecutionem rei familiaris tendit l. 23. §. 9. Ad l. A. *Sic ratione fractæ pacis publicæ, ut ad pœnam banni & perſecutionem rei familiaris procedi liceat expreſſè ſancitum eſt c. 21.* Edzör: B. Al. Edzöre boot.

6. *Civile judicium ſubdividitur in* PERSONALE, *quo quis petit ab alio qui ei ex contractu, vel maleficio, vel alijs quibusdam modis eſt obligatus.* § 1. J de Act: l 25. ff. de obl: & A. *Huc præcipuè pertinent de I N.* Köpm: B. Skipmåla/ Edzöris/ Höghmålis/ Dråpmål/ Tiuffwa Balcker. Et REALE quo quis ab alio petit quod ſuum eſt, quamvis ille nullo jure ſit obligatus, 4. *Inſt: 6. §. 1. quò ſpectant* Erffda/ Jorda/ Bygninga Balcker. *MIXTUM verò quod æquè revera in rem quam in perſonam ſit, non agnoſcimus arg. l. 11. de ſt. hom: Eſſe tamen aliquas actiones quæ omnino non puræ ſint non adeò diffitendum.*

7. *Reale viciſſim aut* PETITORIUM *eſt quo quis rem ſuam à poſſeſſore vindicat. 6. ff. 1. l. 23.*

 12. 14

c.12.14.15.16. Jord B. L. c.5.7. St.l. c. 26.27. Ting: B. POSSESSORIUM quo quis de poſſeſſione rei vel adipiſcenda, vel retinenda, vel recuperanda, experitur. *43.ff. 1.2.3.&c. c. 19.30. inf.* Jord: B. L. *c.27.* Edz: B.

8. *Quemadmodum QUALITATIS intuitu de Jure R. aliud* Majus, *aliud* Minus, *judicium eſt.* *L.2.C.de form: & imp: act:* Sic apud nos Tres inſtantiæ ſivè ordines ſunt *Supremus, Medius & infimus.* Ex quibus HUNC pro diverſitate ſubditorum: (*Confirm: Guſt: M. ad j. Mun:* Och förty iffrån Landzlagen någorlunda affträdt efter begges theras näring och lefwerne märkelighen är i många måtte åthſkilde:) Ruri judices Territoriales Häres Höfdingar c.3.5.7. Ting: B. in Civitatibus verò judex inferior, Kämneren c.5. Rådſt: obtinent. ISTUM provinciarum Legiferi & Nomophylaces, Laghmän (quod judicium olim ſemel in anno, *C.11.* Tingm: B. Hodie non niſi quolibet triennio ſemel in ſingulis territorijs habendum. *P.3.* Rätteg: Ordn:) expediunt: in Municipijs verò conſules & Senatus Urbicus *C. 2.* Rådſt: Try åru Rådſtuwa Daghar i hwarie Weku Præſente *Caſtellano* (ſicut etiam ruri officiario Regis Ståthållare eller Befalningzman) non ut judice ſed executore. p. 9. Rätteg: Ordn. Vel hodiernis moribus Conſule Regio.

9; *Inſtantia ſuprema Regia,* Konungz Rättare Ting *C.40.41.* Ting: B. Konungz nämd/ Doom. *35.* Kon: *36. eod: pr.* Rätt: *Proceſs:* olim ſemel ſingulis annis, certo loco habita fuit, cujus omnis hodiè juriſdictio & poteſtas in *ſuprema judicia aulica* Konungzlighe Hoffrätt *p. 10* Rätt *Ord: p.7.* Regementz Form: collocata eſt; Qualia apud nos IV. ſunt *Holmenſe, Iunecop. Aboënſe & Dorpatenſe.*

10. *Ad hæc judicia ſuprema devolvuntur omnes*

Cauſæ.

Cauſæ Civiles (*Per appellationem vel aliàs ex p.20.* Rätt: proc. 13. Rät: Ord: huc devolutæ) & criminales præterquam atrocio res *P. 11.* Rätt: *Proc. 17.* Rätt: Ord: Nec patet ab hâc Baſilica provocatio; niſi per ſupplice libellū ad S. R. M.tem ſolam *Art: 8. Form: Reg: p. 35. proc.* Fenes quam eſt aut pœnam mitigare, aut crimen abolere, prout Clementiſſimæ gratiæ ſuper his diſponere viſum fuerit. *C. 41.* Ting: B, *in f:* Han må återbryta alla Skrokſoknir och alla offoknir *d.p.proc: 35.*

SECTIONIS II.
DE PERSONIS JUDICIUM CONSTITUENTIBUS.

CONTINUATIO.

GEnerali iam titulo de Judiciis exhauſto, dehinc quæ ad judiciorum perfectionem requiri ſolent perſequemur. Ad iudicandum verò An iudicium aliquod ſit recte conſtitutum prima eſt inſpectio perſonarum, quæ iudicia ſuſtinent: quia rebus ſunt præſtantiores l. 10. de pœn.:

1. *Perſonæ per quas judicia peraguntur, aut ſunt* Principales *aut* Adminiculares. Illæ *ſine quibus judicium eſſe non poteſt.* Quales Judex Domaren/ Doomhaffwanden/ *Et coram eo litigantes,* Actor Målsäganden *vel* Kärande/ *qui in criminalibus* Accuſator Åklagare *dicitur, Et* Reus Swaranden. c. in omni Extra: de v.S. *Et abſq; his Perſonis Judicium Civile non datur.* Quo ad criminale ſi fictionem intueri liceat, fama publica & denunciatio aliquando accuſatoris locum ſupplent, *C. 19.* Ting: ſicut in inquiſitione Generali ubi judex ex officio de crimi-

crimine notorio per Bwdkaſla Add: ad Tingm: & jndicia procedit, reus in principio ut plurimum necdum eſt uſq; dum in ſpecie contra aliquem inquiratur.

2. *In* Judice *qui ſententiá ſuá controverſijs finem imponit, L.13.§.2. de recep. q. arb. Tria cumprimis requiruntur, PRIMUM,* ut poteſtatem judicandi ac cognoſcendi habeat. Rått: Ord:. *p,1,* quò fit ut hæc poteſtas notio appelletur, cujus duæ ſunt ſpecies, ea quæ duntaxat *Notio eſt & juriſdictio. l, 99, de v, s,* Hanc alij propriam & ſuo jure, alij mandatam alienoq; beneficio habent *l, more de jurid:* Illam quam quis ſuo jure habet quin alij mandari poſſit totam, vel pro parte dubium non eſt. *C,8.* Konungz B. Sl. *l:2.4, de off, ejus cui m, eſt j, art, 11, proc, jud.* Non quidem hanc â ſe abdicando, cum munus ſit perſonæ cohærens, ſed exercitium ejus alteri committendo, ut mandatarius in partibus juriſdicendi vices mandantis teneat. *L, pen: de off, præſ. SECUNDUM* ut ſit judex competens *1, Ratione cauſarum.* Sic cauſæ Fiſcales apud nos in Collegio Cameræ Konungz Råchning Kam: inſtituuntur. Crimina læſæ maj, in ſupremo jud: p, 20, §, 2. 2, *Reſpectu Perſonarum ſic Nobiles* utuntur in atrocioribus delictis ſupremo foro, in civilibus autem ex *p, 20, §, 5,* Rått: *Proc: priv: Nob, art, 16, de anno 1617,* coram inferioribus jud: comparere tenentur. *Milites* in expeditionibus. Rått: Ord: *p. 14. fin:* apud magiſtrum militum conveniendi; Domi verò conſtituti jure Com: utuntur p. 19. ib. *Studioſi* coram Magnifico Rect: & Senatu Academ: compellandi cap: 1, Conſt: Acad: quouſq; autem & ad quos, juriſdictio Academica extendatur ex art: 5, 6, 7, 8, 9, privil: Acad: videre eſt. Perſonæ itidem alicujus collegij vel corporis veluti *Opificum vel Negotiatorum* non tantum apud judicem ordi-

narium.

narium de rebus ad id opificium vel negotiationem pertinentibus, ſed apud judicem ſpeciale ejus collegij conveniri poſſunt. *l. ult. C. de jurisd.* 3. *Ratione Territorij* ubi REUS domicilium habet. *C.* 13. Köpm: B. Ll. *c.* 12. *§.* 4. Rådſt: vel ubi res ſita eſt. c. 17. Jord: Ll. 13. Stl. eod: art. 4 Rättg. Ord: in loco etiam contractus ſi is ibi inveniatur *C.* 30. Köp: Stl *art:* 12. Handels Ord: Och then ſom ſkyldiger är ſins i Staden thå må gälneren ſin ſkyldner ät til Rådſtugu &c. Vel delicti *C.* 12. *§. ult.* Rådſt: B. 22. Er; Ll. Vagabundi v. ubi reperiuntur. c. ul: §. 1. Köp: ll. *TERTIUM Ut ſit idoneus de quo metus non ſit ne aliter quam debet, judicet ob imperitiā*, Dom: Regl: At han weet hwath rätt är. Iram, metum, amicitiam, commodum c. 1. Ting: B. c. 1 §. 1. Kong: Stl art: 6. Rätt: Ord: art: 5. Rätt: Proc. carentiam unius fundi c. 2. §. 2. Kong: Stl. Repelluntur etiam exteri. *d. c.* 2. Suſpecti verò quomodo recuſandi, *ex c.* 36. Kong: Ll. *c.* 36. Ting: *p.* 8 Rätt: Proc: & *l. apertiſſim. C. de jud:* colligere licet.

3. *Judicum differentiæ variæ ſunt; Alij enim ORDINARII qui vel jure magiſtratus vel ex ſpeciali lege cognitionem habent* Nov. 82. *Cujusmodi ſunt Imperatores, Reges.* Kong: Ll. c. 4. art: 2. principes 5. Collegiorum præſides, *art: 6.* Regem: *form* Præſides juſtitiæ *8. art:* R. *f.* qui nomine Regis una cum Aſſeſſoribus judicium exercent. *art:* 2. *11.* Rätt: Proc: Modus autem eligendi conſules *C.* 1. & 2. Kong: Stl. deſcribitur. Ex libera v. diſpoſitione S. R. M.tis factū eſt *quod Senatores* ſint judices provinciales quorum electio olim erat populi c. 1. Ting: B. Aſſeſſores ex p. 12. Rätt: Ord: conſtituuntur, qui judices Territoriales Lagh ä[?] re delegare optimè ſciunt. Reliqui omnes qui cauſæ co-

 gnitio-

gnitionem habent ſunt judices *EXTRAORDINARII* qui ex commiſſione alterius, cognitionem unius vel plurium cauſarum conſeqvuntur & munere ſui delegantis funguntur. *l. 1. §. qui mand: de off. ejus cui mand: tt. ext. de off. deleg: c. 33.* Kong: Vl. Hi de cauſâ controverſa ſtatuunt *Partim* judicis ordinarij voluntate, & hoc *vel nudâ cauſæ cognitione*, ut pedaneus Kämnären qui in crim: cognitionem duntaxat habet, non judicandi poteſtatem: *Vel ſimul etiã jurisdictione comiſſâ*, ut *Comiſſarij*, inferiores Legiferi Vnder Laghmän. c: *Partim* ſolo conſenſu litigantium cognoſcũt & hoc vel ob *jurisdictionem prorogatã*, ut ARBITRI COMPROMISSARII in quos â litigantibus compromiſſum eſt, ut cauſam ſpecie quâdam & figura judicij cognoſcant & decidant. l. 1. 17. 21. de recept. *Vel cauſa controverſâ ipſorum arbitrio commiſſa* & ARBITRATORES nuncupantur qui tàm de jure quàm de facto ſuper lite procedentes negotium amicabiliter tractent & componant. *l. 76. §. arbit: D. pro ſoc. c. 20,* Byg: B St l. & potiùs nudi mediatores ſunt (quorum opinio nullo modo effectum ſententiæ habet, ejq; partes nulla planè neceſſitate parere tenentur) quàm judices[s].

4. *Litigantes ad minimum ſunt duæ perſonæ* l. 62 ff. de jud: *Interdum verò plures, qui conſortes litis vocantur.* tt. C de conſort: ejuſd: lit. *ACTOR eſt is qui prior ad judicium provocat* l. 1. de eden: *Cujus ſummum jus eſt.* c. 11. p. 2. Ldz. St. L. c. 8. Rådz. *Nec alius accuſator admittitur ad quem non ſpectat damnum.* C, 29, Kong: B. Vl. 14, St l. Aut nomine Reip: vindicta, *C. 17. 18.* Ting: b. 10, Rådſt: Meminit quoq; antiquitas Gothica cognitionem quorundam, quos vocavit Sotnare qui inquire-

rebant in vitia quæ in judicium defectu accuſatoris non veniebant, Offs. L. Kriſten b. fl. 19. hi Norvegis Gäſter dicti fuerunt Norſke Hirdſträ c. 14. Qualia vitia MORES mali & luxus ſunt, quod poſtremum pia emendatione correxit Sereniſſ: R. M tas in Ord: Equeſt: Ao 1644. art: 6. Conviviorum ſumptum, c, 7. Gifft B. St L 8. Ll. præſcribunt.

REUS eſt, qui judicio pulſatur. Cujus partes quoad cauſæ merita & probationes favorabiliores ſunt, l. 125. de R. j. Ther ſaaken är blind ſkal man wara ſnarare til at hielpa honom ſom beklagat är/ ähn honom ſom beklagar in R. iud.

5. *A partibus hoc exigimus ut legitimam perſonam ſtandi in judicio habeant: quod quibusdam propter improbitatem vel delictum interdicitur, quibusdam ob furorem, minorennitatem &c.* 3. ff, 1. 3. *Agere autem vel accuſare nemo invitus compellitur.* l. ul. C. ut nemo invit, c. 17. Ting: B. *â lite autem incœpta deſiſtere ipſi impunè non licet. l. 1. p. 7. D. Ad Sc. Turp: c. 18.* Ting: 9. Rådſt: B.

6. *Perſonis adminicularibus olìm etiam ASSESSORES annumerabantur, cum adhiberentur non cauſa juris dicendi Novel: 60.* ut defúctis &c. *ſed conſilij ſuggerendi* l. 1. 5. ff. de off: Aſſ: *verum iſtiusmodi diſcrimina (ſicut & illud inter judicem & Magiſtratum c. 5.* Kong: Ll. *c. 1.* Ting: B. *art: 3. de priv: dat: â Ioh. III. A.o 1582.)* temporibus & moribus jam ſunt obducta, ut in hac inquirere ſubtilius, hoc quidem loco non ſit neceſſe. U*ſus* tamen Aſſeſſorum apud nos uberrimus eſt Sic SUPREMA SYNEDRIA ſuos habent juriſperitos. Holm: XVI. Jun: Aboënſ: Dorp: quodvis XII. *art: 8. Reg: form:* Ex quibus Vice-Præſes eligi ſolet. *TERRITORIALE & PROVINCIALE* ſuos ha-

bent Scabinos & Nämdarios qui olim cum Arbitris compromiſſarijs convenientiam habebant inſignem; *MUNICIPALE* etiam ſuo gaudet ſenatu, c, 2, Kong: St. L. Imò nec infimus judex qui vel perpetuus ut Holmiæ, vel temporalis ut hic Aboæ ſuis conſultoribus deſtituitur.

7. *Judicij præterea inſtruendi cauſa accedunt* 1. *ADVOCATI FISCALES qui ex officio nomine fiſci ſeu Reip: ultionem criminum perſeqvuntur & principis patrimonium procurant* l.4.C. de Advocat: div: jud: *Hi in parlamentis, Aſſeſſorum ſeroveníentiam & abſentiam notabunt. p. 5. proc. Cauſarum actiones* (Doombóćker) *inferiorum judicū fideliter conſignatas ad ſupremum tribunal mitti procurabunt. p. 10. proc: &c.* 2. SECRETARII, NOTARII, *ACTUARII* (Rättegångz & Handlingz Skrifware) art:12, 13, Pro. *SYNDICUS* (Stadzſkriffware) qui indigena erit c, 6, Kong: B. St. l. Hi acta judiciaria omnia fidelitèr diligenterq; excipiant, ſcribant atq, annotent. 3. *Apparitores, Viatores & Nuncij,* juſſa mandataq; judicum exeqvuntur, ſive in jus vocando c, 7, Rådſt: b. art: 14, proc, ſive judicatum exequendo c, 10, Gifft: B. St. l. Non verò apparebunt ad inferendam ſontibus injuriam c, 32, 33, Rådſt: B.

8. *Litigantibus qui ſuis rebus ſupereſſe vel nolunt vel non poſſunt l, 1, p, pen: de proc: præſtò ſunt* Advocati, *qui conſilio facundiâq; vel ſcriptione ſuâ patrocinium partibus præſtant;* Et Procuratores *ad lites (ad negotia enim conſtituti* Syſlomän *dicuntur.*

15. Jord

15, Jord: b: L.) qui litem mandato domini perſequendam ſuſcipiunt. *l.1.de proc: art: 15. proc:* Univerſitatum autem & civitatum procuratores *Syndici* ſunt *l,1. §1. D. Quod cujuscunq; univ, nom:* Och ther någon förſendning på Stadzens wägnar ſkee ſkall/ at han ſigh ther til bruka låter. *in reviſ, juris Mun: Ao 1619.* ſicut Rerum Eccleſiaſticarum *OEconomi l, omnes 33 §, hoc nihilominus C, de Epiſ, & Cler:* *Defenſores* verò nullo mandato interveniente abſentem defendunt, *l, 12, C, de proc,* ſic virgo à parentibus *Upl, L, defenditur, C,* 11, *§,* 2, Ting: Uxores à viris, *c, 6, 9.* Gifft:b, L. & St L.

SECTIONIS III.
DE QUÆSTIONIBUS QUÆ IN JUDICIUM DEDUCI SOLENT, *CONTINUATIO.*

DIſquiſitis hucuſq; Definitione & Diviſionibus judiciorum, eorumq; perſonis conformiter cognitis, ut de Quæſtionibus agamus juſta ordinis ratio poſtulat. Harum autem caput eſt genus & naturam actionis competentis intelligere, cum eadem cauſa alia atq; alia actione in judicium deducta nunc juſta, nunc injuſta cenſebitur; Proq; ejus varietate nunc condemnandum nunc abſolvendum eſſe reum. In actionis autem genere inveſtigando tria potiſſimum occurrunt notanda. 1, CAUSA ex quâ agitur, quæ baſis & ſcopus eſt quò omnis diſputatio ſit dirigenda. 2. LEX quâ agitur. Et 3. RES quæ petitur ſeu cujus gratia agitur.

PUNCTUM I.

1. *QUod ad cauſam attinet, ex quâ agitur,* ea vel obligationis ſpeciem habet vel non habet. Priore *quidem caſu in perſonam,* Poſteriore *v. in Rem actiones competunt. 4. inſt: 6. p, omnium; verſ: Namq,* Illæ condictiones, hæ vindicationes *appellantur.* inſt: eod: §, appellamus.

 2, Con-

2. *Condictiones ſunt vel* GENERALES; *Ut certi condictio* 12, ff, 1, l, 9, 4, C, 2, in certi condictio 12, ff, 6, l, 22, §, fin, L, 40. Condictio triticaria. 13, ff, 3, l, 1, vel SPECIALES. ex contractu vel maleficio deſcendentes. Contractuum autem alij NOMINATI qui proprium & ſpeciale nomen habent, alij INNOMINATI ſunt l, 7, §, 1, & 2, v, & ideò D, de pact.

3. *Sic è contractu Nominato juris gentium* REALI *oriuntur variæ actiones* E MUTUO enim Låån/ borgat (Cum quo affinitatem habent INTERESSE, USURÆ, 22, ff, 1, c, 15, Rådſt. 16, Kyrk p, 2, art, 5, in app, Legum prov, REDITUS ANNUI, c, 1, & 2, de Empt, & vend, in extra Com: ANTICHRESIS l, ſi is p, 1, de pig:) eſt certi condictio ſpecialis ad repetendum mutuum l, 2, ff, de reb, cred: c, 9, Köp: St: l. 8 §, 1, Ll. 16. Rådſt: Ex INDEBITO eſt condictio indebiti, 12, ff, 6, l, 53, 84, de R, J, arg, c, 1, Jord: Ll. Ologlighit återgånge. E 1, COMMODATO, 13, ff, 6, 8, Köp: låån ſkall leandes heemföras. 9. St. l. c, 53, Byg: Ll. 20. St l. 17. Rådſt. Cui ſimile eſt PRECARIUM 43. ff, 26, 2, DEPOSITO, inſatt godz 16, ff, 3, c, 9, Köp: Ll. 5. St. l. cui affinis eſt actio ex RECEPTO, 4 ff, 8, l, 3, p, 1, Et SEQUESTRARIA 4. ff, 3, l, 9, p, 3, c, 30. p, 3, Jordb Ll. c, ult, Köp Ll i Taaka hender ſätia c, 10, Byg: p, 1, LL. Et 3, PIGNORE, Wädh/ Pant/ 20, ff, 1, c, 10, Köp: Ll/ 6, 7, 10, 11, 12, 13, St l. c, 1, §, 1, Jord: St l. Sunt actiones invicem propoſitæ, Directæ & Contrariæ. Directa competit danti, ut ipſi res reddatur: Contraria accipienti ut ſi quid in rem impenderit, vel vitioſa fuerit, vel alitèr ei abſit quod ipſi ab altero præſtari æqvum ſit.

4. *Quatenus* CONSENSU *initur contractus*

1. *In* Emptione venditione 19, ff, 1, confer. Köp: Ll. & St l. c, 1, 2, 3, 4, Köphand: Ordinant: ſivè res corporalis mobi-

mobilis Löösöra/aut ſoli faſta c, 10, Jord: Fl. 11. St. l. Hereditaria Arffwa vel acquiſititia, Afling c, 9, Jord: B. Fl. 4, St. l. vendita fuerit: ſive incorporalis. 4. C, 39, c, 5, Byg: St. l. dum ne tamen venditæ ſint merces quæ venire prohibentur, (*ut prædia tributoria*, 30, Kon: Fl. Calmar *Receſ*: 1484, *art*, 19, 20. *ſacra c*, 14, §, 1, Kyrk: *pupilli*, *c*, 16. Jord: B. Fl. 10. St. l. *Uxoris niſi cum conditione c*, 27, Fl. 16. St. l. *eod*, & *quæ præterea ſcatent vitio reali*, *ut furtivæ arg*, *c*, 16, 35, Tiuff Fl. *vi poſſeſſæ c*. 19, *p*, 1, Jord B. ll.) aut exportari 4. C, 41 aut cum præjudicio & reip. detrimento importari. Quo in argumento exiſtunt etiam quæſtiones de VECTIGALIBUS (Tull & Accis, MAJORIBUS Iſagogicis & Exagogicis. vid: noviſſ. Tullorning för Inländſke och Främmende vthi Siöſtäderne Anno 1648. promulgatam, vel MINORIBUS Ordning om Lilla Tullen de Ao 1638 De COMMISSIS (Confiſcerat Godz) 4, C, 61, cum Ordinantz S.R.M tis Ao 1046. De Nundinis 4, C, 90 c, 22, Köp Fl. II. Locatione Conductione Lega. 3. inſt, 24, 19, ff, 2, c, 20, 21, 22, 23, 24, &c. Jordb: Fl. Köp: c, 8, Fl. Byg: St. l. 10, 11, 13, Råd: c, 16, §, 1, Tawerne & Gäſtg: Ord. Locationi proximè accedit contractus Emphyteuticus. C, de jure Emph: qui aliàs vectigalis ager appellatur 6, ff, 3, quales apud nós Cronegårdar ſunt. Kon: Karls Hwſe ſyns Ordn: p. 21, Nyc: 1591. Cum quo affinitatem habet Feudum Lähn. Norköp: Beſlut: 1604. p, 14. De cuius natura, acquiſitione, conſervatione & amiſſione ſuperiori anno diſcurſum inſtituimus. Et III. SOCIETATE, Bolagh/ compagnie 4. inſt: 16, §, 2, 17, ff, 2, c, 33, Jord: B Fl. l. Pariformiter ſunt actiones directæ pro Emptore, venditore, Locatore, conductore & ſocijs. E MANDATO verò Umbud 17, ff, 1, c, 15, Jord: Fl. 9 St: l. 33. Edz. B. Fl. Eſt actio directa mandanti, l, 23, ff, de R, j, & contraria mandatario ad repetendum quidquid utilitèr vel neceſſariò impenderit & quicquid omnino ipſius intereſt.

5. *Ut RE & CONSENSU ad conventionem*

nem.

nem accidentibus J. G. contrahitur obligatio: Sic & Literis ac verbis *J. Civ: obligamur.* *ILLA literarum dicitur, quæ ex chirographo, c.* 33. Kon: LL. 11. St. L. *Tabulis accepti vel expenſi eorum qui munera ſuſtinent* 10. C. 22. *& aliorum puta mercatorum* Hundlingz Böcker &c. oritur. Cambium quoq; iuxta hodiernam praxin literis cambialibus Wexlebreff & conſenſu cum temporis dilatione locorumve diſtantia perficitur. *HÆC verborum; ut ſtipulatio unius pluriumvè correorum, tàm principalium.* 3. inſt. 15, 16. C, 17, Rådſt: quàm eorum qui rem alienam fide ſuâ eſſe jubent ut fidejuſſorū. Borgz Mån 3, inſt: 20, 46, ff, 1, c, 19, 20, 23, 28, Rådſt: 12, 13, Köp: ll quale ferè jus eſt in conſtituto 4. C, 18, Mans Ord/ Mans Ähra/ mandato, cōmendato l, ff, 12, Mand: Thet han wil te äger han gälda/ c, 23, Dräp: m: will: Et juratoria actione, 12. ff, 2, l, 3, c, 9, Köp: ll. 5. St. l.

6\. Et hi fuere contractus Nominati' *Innominati* Alij *Reſpectivi* ſunt, ut, do ut des, facio ut des, do ut facias, facio ut facias. l, 5, de præſ: verb. Alij *nudi & ſimplices* qui non habent συνάλλαγμα. l, 7, de pact: Alij *Conſenſu* conſtant, ut Æſtimatoria. 19, ff, 3, quo pacta cum Mänglare vel Mängelſkor pertinent. Alij *rebus ipſis*; ut rerum permutatio Bogſkipt 19, ff, 4, 4, C, 64, c, 1, 10, 17, Jord: ll. 8. 11, St l. c, 6, Köp: ll. §, 2.

7\. Quaſi contractus ſunt; *Actiones* negotiorum geſtorum citra mandatum. 3, j, 28, c, 29, Kong: ll. 14. St: l, tutelæ, §, 2, eod: c, 20, Gifft: ll 15 St l. de communi dividundo §, 3, eod. c, 1, Bygn: ll. familiæ herciſcundæ §, 4, c, 14, 15, Erff: ll 10, St l. Teſtamenti. §, 5, c, 19, §, 2, Erff: St: l. All teſtament/ oll giäld: finium regundorum Rää och Rőőr. 10, ff, 1, c, 1, 26, 27, Byg: ll. conf: Stadgan om ſkogerna

i Rike

i Riket Anno 1647. Huc referri poſſunt, obligationes extranei per JUS RETRACTUS vicini Widerboanderätt/ Naborätt/ 9, Byg: B St l. & Conſangvineorum Byrdzrätt/ c, 27, Ting p. 1, c, 2,3,4,5,6,7, Jord B l 1,2,3,4,5, St L. Sic quoq; abſq; apertâ conventione aliquando præceptoribus, Medicis & Advocatis &c. pro operâ ab ipſis præſtita ſalarium debetur.

8. *Obligamur etiã ſæpius* Mediatè, *ſic ex contractu magiſtri navis, in exercitorem actio Exercitoria datur 14. ff. 1.* Quo pertinet Lex *RHODIA*, quâ conveniuntur quorum coortâ tempeſtate (Haffznödh) jactura interfuit 14, ff, 2, c, 11, 13, Skip: p, 35, Gotſke ſiörätt. (Sicut ex deſtructione villæ vicini orto incendio Eeldznödh cives tenentur. c, 22, §, 6, Byg: S. l. Ruricolæ quoq; Brandſtudh ſolvere ſolent c, 37, Byg: L l. §, 1, & 2.) Inſtitutoria ex contractu inſtitoris (Factor) datur in dominum. Quod juſſu: Tributoria. De peculio. De in rem verſo: Dantur ex contractu filij & ſervi, in patrem vel dominum 4, inſt: 7. Tenentur porrò maritus ex ære alieno & contractu uxoris ipſo ſciente negotiantis. c, 4, Köp: B l. 3. St l. Minores ex facto tutoris. l, 1, 4, (*Quando ex fact: tut*: Heredes ex defuncti, modò rei, non pœnæ, perſecutio fiat. c, 23, D: will: B l. 4, St l. l, un: C, ut act: & ab her. Univerſitas item & principalis, ex Syndici & procuratoris facto. *Solet etiam aliqvando ejuſdem civitatis & provinciæ homo, pro debito vel injuriâ comiſſâ per REpreſſalias prægravari resq; ejus oppignorari c. un. in pr. de inj: in 6.*

9. *Oriuntur deniq; judicia ex contractuum adjunctis*, quæ vel ipſis inſunt: *qualia ſunt, quod quidam contractus ſunt* bonæfid: utrinq; obligantes, gratuiti &c. *Quidam* ſtricti juris, ex altera parte obligantes, mercenarij. Quædam adſunt & communia *ſunt; ut, pacta, acceſſiones.* Quædam propria

Uni vel pluribus contractibus, ut in Empt: vend: Addictio in diem Fråſtmark 18, ff, 2, l, 1, Upl: L. c, 5, Köp: B. Lex commiſſaria. 18, ff, 3. Pactum retrovenditionis 4, C, 54, l, 2. Teſtes & arrhæ. c, 1, Köp: L. St l. præterea venditor emptori evictionem præſtabit. c, 12, 14, 30. Jord L. 7, 8. St l. 17, 18, Tiuff L. ſuo etiam modo proxeneta Win c, 15, 20 Tiuff L. Ex Ædilitio edicto 21, ff, 1, *Redhibitoria* quâ venditor rem vitioſam recipit, emptor pretium. l, 21, c, 2, Köp L. St l. Byg: 52, L. & *Quantiminoris*. l, 1, 2, 6, 13, ff, eod.

10. *Abſolutis Civilibus Quæſtionibus reſtant criminales, quæ prout qvantitate & qvalitate variant ita etiam variè finiuntur. Sic in* Sacris *cauſis ſi oriatur ſchiſma, hæreſis, Apoſtaſia*, Conſtitutionibus C. de Apoſt: C. de Hæret. Receſ: Orbrog art: 10. *Blaſphemia*, art: 2. 3. Krigz art: *vindicantur. Si verò Res Sacra fraudulenter contrectetur* Sacrilegium verum *eſt l. Juliâ 48. ff. 13. c. 3.* St. L. 24. LL. *caſtigatum. Diſputatio 4. de poteſtate principis* Quaſi ſacrilegium eſt. 9, C, 29, l, 3, eod: c, 31, Kong: L. 9. St l. De ſepulchro violato agunt quorum intereſt. 47, ff, 12.

11. *Circa cauſas PUBLICAS prophanas committitur crimen* Læſæ Majeſtatis 48. ff. 4. *Contra majeſtatis aut reip. ſecuritatem*. c, 8, 9, Högm: L. 6, 7, St l. art: 2, 3, 4, 5, 6, Orb: Receſſ. Et Senatorum authoritatem. Kon: L. 9. St l. 8, art: 5, Reg: For: art: 24, Ridderh: Or: 1624. &c. *Cui conjuncta ſunt: PERduellio, Rebellio & conſpirationes.* In honorum & magiſtratuum petendorum modo illicito eſt Ambitus. 48, ff, 14, Ting: b.

c, 1, 2,

c, 1, 2, à quo parum ſimonia Sacerdotum diſtat 5, Decret 3. Lege julia punitur peculatus. c, 30, Kong: Bl. conf: Norköpings Beſlut & alia Decr. Reſiduorum 48, ff, 13, Et Annonæ flagellatio 48, ff, 12, Paritèr coërcentur qui annonam ponderibus menſurisq; adulterinis onerant. *l. annonam de ext: crim: c, 16, §, 5,* Kong: St l.

12. *Circa PERSONAS privatas eſt* I. *Plagium.* c, 1, Tiuff LL. *18. p. 1.* St. L. II. *Homicidium* 1. voluntarium Drápmál medh willia *ſine cauſa*. c, 2, 12, 20, Bl. eod: vel cum cauſa, *metu mortis*, c, 2, Bl. 1, ſt. l. *eod. Periculo pudicitiæ.* c, 12, §, 1, Edz Bl. 11. St l. *ſenſu etiam juſti doloris*, 4, 3, Bl. D. wil. *In aliū*, vel in ſe ipſū. (Lijffſpilling) 4, Hög: Bl. *Et* II. *Caſuale*, Dr. mz wåd: vel merè c, 7, 9, Bl. & St l. eod: vel culpa cum caſu conjuncta. 12, 18, Erff Bl. 13, St l. Huc referuntur Parricidium 2. 7, 10, Hög: Bl. 5, St l. Nidingz wärk Bl. c, 15, Dräp will: Latrocinium c, 1, Hög: St l. *Nec intereſt occidat quis vel cauſam mortis præbeat*, *Caſtrando c, 39,* Edzör Bl. *vulnerando 16,* Sårm will: St l. 38. Bl. *ope 20.* Dr. wil: Bl. *Conſilio 21, eod, mandato 44,* Edz Bl. 22, St l. *incantationibus & magiâ c, 6, 15,* Hög: Bl. 4. *11,* St l. III. Adulterium l. jud: coërcet, 4, j, 18, c, 10, Gifft St l. 11, Bl. Digamiā, c, 5, Hög Bl. 3, St l. Sodomiam mores hodierni & comixtionem cum beſtijs igne ulciſcuntur, 14, Högm: Bl. 16, §, 4, Kyrk Raptum fœminæ & ſtuprum violentum c, 12, Edz B Bl. 11, St l. inceſtum Kätteri & Frånſämioſpiā c, 15, Kyrk: B. Luxuriem verò ſecundum naturam in virginem aut viduam honeſtè viventem. c, 3, Gifft. B. LL. St. L. niſi ob circumſtantias gravior pœna decernenda erit, veluti ſi quis corruperit non dum viris potentem; aut ſi tutor eam cuius tutelam geſſit. &c. Stupri verò cum fœminâ, quæ ſe vulgo proſtituit, in foro ſoli non magna habetur ratio. IV. Prævaricatio extraord: punitur 47, ff, 15. V. Calumnia 3, ff, 6, Råt: Proc: p, 16, VI. Tergiverſatio. 9, c, Rådſt.

13. *Si circa RES Privatorum peccetur: Reſpectu* Rerum univerſalium *eſt crimen Expilatæ hæreditatis, Reſpectu verò* ſingularium *eſt crimen concuſſionis* 10, C, 19, 20, 21, Repetundarum 48, ff, 11, c, 1, Kong: ſt. l. Furtum 47, ff, 2, 2, F, 27, §, 9, Tiuff: b. ll. & St l. quod non tam in qvantitate quam affectu furandi conſideratur. c, pen. ul: xiv. q, 6, c, ul: Tiuff ll. 18, St l. 53, Bygn ll. Huc pertinent actio de tigno c, 20, Tiuff St l. Furto familiæ 2, St l. eod: Domeſtico; ſervorum. 3, St l. filiorum: Uxoris Booſʒ drått 30, El. 10, St l. in tumultu incendij, 37, §, 1, St l. eod: naufragij c, 26, El. 14, St l. Ruinæ &c Actio arborum furtim cæſarum Or: om Bårande Skogʒ tråån. De furibus balnearijs, 3, St l. 6, El. de termino moto c, 27, §, 2, Byg: El. Abigeatus Gårtiuffweri/ 2, El. Tiuf p, 7, Or: om ſachter. Depeculatus Agnabak/ Skaſt Tiuff B: l. M. 49. ſl. &c. horumq; receptatores c, 2, Tiuff St l.

14. *Sunt & Communia Delicta, Quæ circa res & publicas & privatas committuntur. Sic Reſpectu* Conſilij mali *eſt, actio ſervi corrupti in ſervo directa* 11. ff. 3. in filio utilis l. 1. p. 1. eod: *ex aleâ quâ frequenter alieni juris homines corrumpuntur* 11. ff. 5. Tit Om Dobblare/ c, 16, Jord St l. §, 1. Vel alia prava conſvetudine. *Reſpectu facti* Quoad REM mobilem eſt Rapina Rooff/ Råån (immobilium verò invaſio eſt Wåldʒwårkan c, 28, K: El, 18, 19, §, 1, Jord ll. non rapina) c, 40, 41, Edʒ ll. 23, 24, St l. art: 7, Tawer: Ord: Quoad PERSONAM eſt injuria ex l, xii, Tab. Realis 13, Sår: will: ll. 12, 13, 14, St l. Vel verbalis, libel: fam: Paſqwiller/ Oqwådens Ord. c, 30, 31, Rådſt: 20, ul: Ting: (Injuriam aggravat circumſtantia, Perſonæ 8, 12, 16, Kong: St l. 9, ll.

Loci

Loci c, 6, 13, 14, 15, Edzör ll. 12, 27, St l. 2, Skip. inſtrumenti c, 1, Dräp: medh wåda ll. Temporis c, 1, §, 1, ſär: will: ſt l. Huc Julafredh/ Marknatz fredh &c. Facti, ſärm: mz will: 2, c, ll. 3, ſt l. interdicti magiſtratus c, 14, §, 1, Rådſt: &c. Quoad utrumq; eſt actio de damno injuria dato, ex L. Aquilia, quo ſpectant T, Dräp: wåd: ſärm: medh will: & wådha Byg: 44, 45, Ll. 16, 17, 18, ſt l. Damnum ex incendio 47, ff, 9, c, 35, 36, 37, Byg: ll. 22, St l Högm: 11, 12, Ll. 9, 10, ſt l. vitioſo ponte & via. 3, Byg: ll. Dräp: mz wådha ll c, 6, St l. 5. Vis publica 5, 17, 20, Edz ll 4, 21, ſt l & privata c, 8, 9, Edz ll 9, 10, 26, ſt l. Crimen falſi. 48, ff, 10, ut partus ſuppoſitio, nominis mutatio doloſa c, 43, Byg: ll 15 ſt l. Riddarh: Ord: p, 25. falſum teſtimonium c, 21, Ting falſata moneta *Decret, Norcop: p, 3.* Scriptura ſuppreſſa, deleta in quovis ſcripto, maximè verò circa teſtamenta.

15. *Si verò ſit delictum innominatum; tum ſiquidem ex eo Civiliter agitur,* de dolo actio *competit: ſi verò criminaliter* ſtellionatus *datur judicium 47. ff. 20. l. 3. p. 1. ut ſi quis torquem æneum pro aureo vendit, merces falſas ſupponit.* c. 2. 3. Köp. b. L. L. & St. L. Flärd ſkall brännas. *Colluſionem in fraudem & necem facit, vel aliâ impoſtura homines fallit, ut Cingari ſolent,* in quos impoſtores ſceleratos vis & injuria ſine fraude eſſe poteſt, Ord: om Tiggiare/ art: 16, 17, i ſynnerheet om Sigeuner och Tartare.

16. *Sunt & Quæſtiones quæ ex* Quaſi delicto *naſcuntur; ut ſi judex per imprudentiam male judicaverit.* c. 3. Rådſt: 37. Ting. *Eſt de ejectis, effuſis, poſitis & ſuſpenſis, quâ vulgo iter fit.* c, 4. 5. 6.

Sär: wådha B 5,6, ſt l. Dråp medh wådha c,4, ſt l. Actio de furto vel damno in navi, caupona. p, 20,21, Krog: Ord: de cæde clandeſtina Dulga Dråp in territorio dato, c, 25,26,27, Dråp will: Ll. Eſt actio Noxalis & de pauperie c,46,47,48, Byg: B. c, ult: ſårm: medh will. B. 7. ſt. l. S. wåd.

17. *Hinc & alijs modis quis obligatur, ut cum quæritur de ſtatu hominis, ſic eſt actio liberalis, ingenuitatis* 4. p. priv: Ord: Equeſt: 1622. *de partu agnoſcendo*, c, 18, Erff B. 13, ſt. l. de alicujus origine & ſtatu civitatis, c, 2.6, Kong: B 30, 33, 34, Köp: ſt l, variet: ad c, 2.

18, *Hactenus de quæſtionibus quæ obligationis ſpeciem habent & judicium perſonale producunt, dictum; Sequitur nunc de cauſis quæ obligationis ſpeciem non habent, quandò quis agit cum illo qui quidem nullo jure eſt obligatus jus tamen aliquod vel in* Perſona, *vel in* Re *quæ ab adverſario poßidetur, vindicat.*

19, *Jura* PERSONARUM 5. *potißimum numerantur. I, Eſt inter maritum & uxorem quod* Matrimonium *appellamus.* 1. j. 10. 22.23. ff. 5. C. 1.2. tt. Gifft LL. & St. L. *Cui præcedere ſolent ſponſalia* Trooloſſning/ *ſequi verò poteſtas maritalis, Dos, Donatio* Morganatica *& jus quod invicem in bona habent. II. Inter parentes & liberos, cui etiam patria poteſtas ſubjacet* 1. j. 9. 10. 11. 1: *ff.* 6. 8. C. 47,48, Jor 31, B 15, ſt l. III. Inter tutorem & pupillum Curatorem & adultum, illud Tutela Förmynderſkap quæ vel Teſtamentaria c, 1, Gifft Legitima 20, Ll. 15, St l Honoraria & Dativa eſt 15, ſt l. Hoc a. cura appellatur,

1, j,

1, j, 13, ad f: lib: 26, 27, ff. 5, C, 28, 29. IV. Inter Dominum & ſervum, quod Dominicam appellamus poteſtatem 1, inſt: 3, 40, ff, 1, 7, C, 1. c, 15, Ll 21, ſt l Byg: V. Inter Patronum & libertum Frålsgiffwin Öl, c, 18, Giffte quod jus patronatus nominatur 37, ff, 14, 6, C, 3, in officijs 37, ff, 15, & bonis 38, ff, 1, conſiſtens. Hæc ſunt iura quæ in perſonis vendicamus: præter quæ tamen Abbas monachum, prælatus Clericum, Curia curialem, Cohors cohortalem, Magiſtratus civem ſuum & Dominus terræ Colonum originarium & adſcriptitium vendicant. Secundum gloſ: in l, 1, p. 2. in verbo vindicare poſſe ff. de Rei vin.

20. *Poſt perſonalia jura de quæſtionibus* R E-RUM *dicendum eſt; Quæ vel extra commercium noſtrum ſunt, ut communes, publicæ, univerſitatis & nullius; vel in commercio, quarum dominium ſingulis quæſitum eſt aut quæri poteſt.* NATURALI aliqua ex cauſa, ut occupatione (quæ in im̃obilibus inſtructio dicitur c, 29, 40. Byg: ll.) ferarum, Stadgan om jachter/ Diurefång och Foglefkiutande. piſcium, c, 25, 33. Byg: ll. captivitate art: 101, Krigzart. inventione. c, 32, 33, 34, Tiuff ll 11, 12, 13, ſt. l. Traditione c, 12, 14, Jord ll 7, ſt l. Acceſſione naturali, induſtriali & mixta, vel CIVILI ex cauſa (h, eſt. Titulo Dominij juſto, nam injuſtus pro nullo habetur c, 1, Jord ll) ſingulari; ut in uſucapione. 15, 16, ll. 11, Erffd: ſt l. Cit, c, 1, Jord p, 1, Donatione. 23, Erffd ll. 18, ſt l vel per univerſitatem &c.

21. *Res præterea quæ in noſtro commercio ſunt, aut* Propriæ *nobis ſunt, aut* Communes (quæ ocularem inſpectionem Syn aliqv. requirunt c, 8. 26. Byg: ll) *aut deniq;* Alienæ.

22. *Jus quod in rebus* PROPRIIS *habemus Dominium vocatur, quæ petuntur aut* SINGULÆ:

Rej

Rej vindicatione Civili (prætoriæ etiam vind. conceptæ ſunt, de rebus Uſucaptis & non uſucaptis per actionem publicianam & Reſciſſoriam; de rebus in fraudem quorum intereſt alienatis, per Paulianam, Calviſianam Fabianam; de rebus oppignoratis per ſervianam & q.) *6. ff. 1. 3. C. 32.* Directâ quam prætendit Domin⁹ & proprietarius Jordåganden/ & utili quâ utitur Colon⁹, Poſſeſſor c, *29*, §, 3, Byg: Ll. Vaſallus. Aut UNIVERSÆ jure hereditario *ex teſtamento 2. j, 10. 28. 29. ff. 6. C. 22, c. 19.* Erffd St. l. 23. Ll. *9. 17.* Jord. Ll. Vel ab *Inteſtato*, Nov. 118. Cujus gradus 5. ſunt I. Liberorum legit. Bryſtarff/Skaparff; Erff *c. 1.* St. l. Ll. *11.* Upl: l. II. Parentum Bakarff c, *2*, 3. ſt. l. 2. 4. Ll. III. Collateraliũ Sidoarff c, 3, *9*, Ll. 7, ſt. l. Om Sunderkulla och Samkulla arff. IV. Conjugum *10. 16. 17.* Ll. *9. 11. 21.* ſt. l. Gifft. V. Fiſci *c. 23.* Ll. *18.* ſt. l. *eod:* Danaarff. Perutilis quoq; eſt imitatio bonorum poſſeſſionis prætoriæ 3. J 10. Sic C. 16. Erff. L. L. triennio poſſidenti. 12. v. St. L. anno quietè retinenti dominium tribuit.

23. *In rebus ALIENIS habemus hæc potiſſimum jura.* I. *Poſſeſſionem* Häffd pro quâ adipiſcenda interdicta 43. D. 7. C. quorum bonorum, Salvianum. Retinenenda, uti poſſidetis, utrubi. Recuperanda verò unde vi, prodita ſunt tàm de rebus publicis quàm privatis. *II. Servitutem*: quæ vel *Perſonalis* â re perſonæ debita; ut uſusfructus *c. 25.* Jord Ll. Uſus *51. 53.* Byg. Ll. Habitatio *c. 11. 12.* Byg. ſt. l. Cenſus ſkuch ålegning *c. 19.* 20. K: ſt. l. Decimæ Tijonde *c, 1, 7.* Kyrk: 30. Ting: *Vel Realis; urbana c. 4. 9. §. 2. 11.* ſt. l. B. Aut Ruſtica. c, 6, 14, Om Torfſkyrd 26, §, 7, Hiordlöt/ Mullbeet. De his ſervitutibus competunt actiones Confeſſoria quâ uti poteſt is, qui affirmat ſibi vel prædio ſuo aliquid deberi ſic, c. 40. Byg: L. L. 10. ſervitutes recenſentur, quæ novo pago â veteri debentur. & NAGATORIA quâ impedire poteſt debitum. Sic aliquis prohibere poteſt, immiſſionem ſuum in ſylvam tutelarem Wårnkalladt Skogh c. 11, 12. Byg: B. lignum ſternere c. 9. p. 3. 18. p. 8. Byg: L. L. III. *Hypothecam* Underpant c, 1, 9, Jor: ſt. l. 7. Ll. 6. 10. Köp. ſt. l.

PUN

PUNCTUM II.

24. Hactenus pro varietate cauſarum, ex quibus agitur, genus actionis competens, pro inſtituti ratione demonſtratum eſt. Qvia verò ſola cauſa ſeu factum (quod varium & incertum, naturâ quotidiè properante novas edere formas) ad producendam actionem non ſufficit, niſi aliqua lege quæ actionem concedat, adjuvetur. Ideoq́ in actionis genere inveſtigando etiam LEX attendenda eſt, quâ agitur. Quæ vel Naturalis eſt, & actionem non producit: vel Civilis partim SCRIPTA cujus ſpecies apud nos ſunt: Jus 1. Antiqvum, Yplandz/Oſtgöta/Helſinge/Weſtmañe/Weſtgöta Lagh &c. 2, Compilatio Prov: & municipalis Landz och Stadzlag. 3, Receſſus imperij, Rijkz Receſſer, eller Herdagz beſluth (Qui non duntaxat cum ordin: Eccl: Kyrkie Ord: Religionem (ut Ord: p, 10, An: 1617, Holm: p, 4, A, 1633,) & ſtatum Regni tùm Quantitativum territoriorum puta, fortunarum & S, R, ac R, majeſtatem: tùm qvalitativum modum ſz, gubernandi; ut Regementz Form/ Arfföreningen &c, ſed inſuper privatorum facultates moderantur) Ex his dantur actiones ex lege 13, ff, 2, quo caſu etiam veteribus eo nomine competentibus actionibus uti poſſumus, niſi lex ſpeciatim prohibeat, l, 41, ff, d, A, & O, confir: j, pr: R, Car: IX, Wij wele och i lijka måtto gunſteligen effterlåta &c. Partim NON SCRIPTA; ut, conſvetudo Landz ſedwänio; & Æquitas, Samwetzlagh. Lex inſuper DIVINA in caſibus quibuſdam actiones & exceptiones ſubminiſtrat, d: conf: Car: IX. J lijka måtto &c. Sicut & PLACITA REGUM, per Epiſtolam, Decretum & Edictum; ac PRIVILEGIA tàm Perſonalia unius perſonæ; quàm corporalia & Realia: Tùm Ordinum & Statuum; ut, Equeſtris, Eccleſiaſtici, militaris, mercatorum: Tùm Collegiorum, ut, Judiciorum, Academiarum, Artificum, lanionum, piſcatorum &c.

25. R*eſtat ultimus actionis inquirendæ locus, deſumptus ex RE quæ petitur & cujus gratia agitur; Quæ in* dando, *vel* faciendo *conſiſtit, & quidem duplici modò:* Affirmativè *cum agitur ut detur, vel ut fiat: Et* Negativè *cum agitur ne detur & ne fiat.*

26. *Ad DANDUM porrò agitur 1.* Affirmativè; *ut aut id quod noſtrum non eſt, nobis detur, quo caſu Condictio competit; aut id quod noſtrũ eſt, nobis reſtituatur, hoc modo vindicationi locus eſt, de quibus pro varietate cauſarum in præcedentibus ſatis dictum eſt.* 2. Negativè *cum agitur ne detur, quod exceptionis eſt (de quã infra) non actionis: Nam reus ne dare cogatur exceptione utitur.*

27. *Ad FACIENDUM a. quid duobus modis agitur 1. Ut id quod jam factum eſt, retractetur, quo caſu* aut Conſenſus actoris ei quod retractari petitur, intervenit. *Sic in integrum reſtitutio flagitatur, 4, ff, 1, metus cauſa c, 13* Köpm: ll. *doli, minorennitatis, erroris.* Hùc CONDICTIONES 12, ff, ſine cauſa: ob turpem vel iniuſtam cauſam: ob honeſtam non ſecutam. Num: 5 Dom: Reg: Olaga fång år ofång. Et ACTIONES ad diſſolvendum matrimonium; Revocandam donationem, emphyteuſin, Feudum, libertatem, hereditatem, legatum, rem venditam: Ad redhibendum; ad liberandum ſeu obligationem reſcindendam, pertinent. Aut non intervenit; ut, ſi tutor vel curator rem minoris alienavit c. 8. Jord. Cl. 5. St. l, ſi creditor pignus contra pactum vel juris ordinem vendidit. Si in fraudem creditorum (vel fiſci qui bona damnatorum & præſcriptorum occupat, Adels

priv:

priv. p. 11.12.) debitor alienaverit. Si judicij mutādi cauſâ alienatio facta ſit. Si inofficioſum teſtamentum ſit factum. c. 19. Erffd; ſt.l. Si jus alicujus læſum ſit propriâ vel adverſarij juſtâ abſentiâ c, 2, Jord B. ſt.l. Servitute, captivitate c, 18, eod: £l. furore, inimicitiâ c, 21, Erf £.l. 16. ſt.l. minis c, 12, Högm: £.l. vel aliam ſimilem ob cauſam. Si res extra familiam vendita, alius qui eſt ejus familiæ eam retrahere velit. c, 2, 3, 4, Jord B. £l. & ſt.l. Si opus ſit factum quo jus alicujus læſum ſit, & ad illud deſtruendum agatur. c, 5, Bygn: B. £l. 2. Ut quod FACTUM non eſt, fiat; Cujus generis actiones ſunt quibus agitur, ad edendam actionem c, 12, Ting: B. ad exhibendum c, 11, 12, Köpm: B. ſt.l. Cavendum p, 5, Rätt: Ord. c, 19, 20, Rätſt. B. ad dividendam hereditatem (cujus onus æs alienum eſt Erffd B. c, 22, £l. 17, St. l.) rem communem c, 1, Bygn: £l. ad ſeparandum, c, 31, Edz §, 1, £l. 27, Tingm: B. §, 2. ad præſtandam patientiam & ſervitutem c, 40, Byg: £l. Ad purgationem canonicam (Vulgaris enim per aquam bullientem, duellum Kamp och Envwighe/ & ferrum candens Jarnbyrda abolita eſt c. 17. p. 1. Edzör B. Oc £.) quâ quis non tantùm ipſe c, 28, Rädſt. ſed & ej9 compurgatores cum eo & pro eo jurant, 33, Ting: c, 12, §, 1, 2, Erff £.l. Ad punienda maleficia; facto, dicto, conſilio ac ſcripturâ, ppetrata l, ex ſcript: ff, d, A, & O. Edz: Tiuff. Hög. B.

28. *Supereſt alterum genus actionum quibus agitur ne quid fiat; ut cum agitur; ne opus aliquod fiat. 36. ff. 1. ne ab adverſario diffametur. l. diffamari C. de ingen: manum: ne nobis vis fiat, vel ne in poſſeſſione noſtra turbemur.* 29. Bygn: B. §. 3. *&c.* Et hactenus de inveſtigando actionis genere, tùm ex cauſa ex quâ agitur, tùm ex lege quâ agitur, tum deniq; ex re quæ petitur, dictum: quæ omnia hâc viâe latius excutere integrum non fuit, ſed nec operæ pretium videtur.

SECTIONIS IV.

DE

PROCESSU JUDICIALI,

CONTINUATIO.

QVemadmodum bello armato, militi parum proſunt enſes, tela, Clypei, niſi quomodo acies inſtruenda, vel in acie armis utendum ſit, etiam ſciat. Sic in togata hac noſtra militia, cuius finis victoria per ſententiam iudicis. Materiâ ergo hactenus iudiciorum expoſitâ nunc formâ atq; proceſſus enucleandus venit.

1. *Cauſâ ſic inventâ & lege adjutâ, humanitas ſvadet, ut interpellctur amicè adverſarius antequam quis judicium aggrediatur* art. 23. Rätt. Proc: *qui ſi amicabili compoſitioni ſtudere noluerit, Actor judicem competentem, adit, & actione eidem, aut libello ſupplicationis edito, Reum citari petit, ad cujus poſtulationem judex, ſi patet jus agentis bonum eſſe, citationem* (Ståmnigh) decernit *art*: 22. Rätt: *Proc*: (quæ univerſi judicij inſtituendi principium & fundamentum rectè dicitur. §, fin: inſt: de pœn: t, lit. c, 15, Jord B. LL. §, 1, c, 28, Ting: B.) cujus triplex ratio 1, vivâ voce judicis fit, vel actoris ſub teſtibus c, 11, Tingm: B. vel per duos viros qui fundum poſſident, *c*, *12*, *40*, *§*, *1*, Ting: b. vel per nuncium. c, 7, Rådſt: qui de expedita citatione judicem faciet certiorem. *art*: *14*: Rätt: *Proc*: 2, Literis, quæ continere debet quis citat, quem & ſuper quo c, 11, Ting: ubi, & ad quem diem. c, 16, Ting: 7, Rådſt: 30, §, 2, Jord LL. ac inſtantiam. c, 5, Rådſt: 3, Violentia & obtorto collo c, 14, Köpm: Ll. 23, Rådſt: B.

2. *Finis citationis eſt vocati comparitio, qui ſi malitioſè (peremptoriè citatus, vel tribus edictis* c. 12.

§,1, Ting: vel quatvor c, 7, §, 1, Rådſt:) abfuerit, contumacia ejus (Treſke) c, 19, §, 2, Kyrk:b. coercetur *mulctâ & ſententia d:* c, 12, Ting: b. *quam ſequitur* 1. *miſſio in bona, tàm ex perſonali actione* c, 7, Rådſt: 27, Ting: *quam reali*, c. 13, Ting: 2. *ſequeſtratio fructuum & poſſeſſionis* c, 30, §, 3, Jord: B. 22, Giffr: B. *ult.* Köpm: B. 3. *Arreſtum* 18. Rådſt: B. *quod etiam die feriato & de plano concedi poteſt*, 4. *Carcer.* c, 19, Rådſt: B.

3. *Ubi vocatus comparet, actor vel ejus nomine ac mandato procurator (qui de dexteritate ſua fidem dabit)* art: 15. Rätt: Proc: *factum vivâ voce proponit, vel libellum, actionis ſummam continentem, offerre ſolet judicibus unum, alterum reo.* art: 25. Rät. Pr. Quem ordiri ſolent â nomine iudicum non quidem proprio ſed dignitatis & curiæ cui ſe reverentèr ad citationem ſiſtunt. Deinde ſuum reiq; nomen addunt: poſtea brevem, perſpicuam & probabilem narrationem facti cum circumſtantiis loci, temporis, perſonarum ſedulò exponunt. Inde cauſæ & fundementa petitionis ſubiiciunt, ex quibus tandem concluſio elicitur, cum imploratione officii iudicis, art: 24. Rätt: Proc: Libelli requiſita ſolent JCti his complecti verſiculis.

Quis, quid, coram quo, quo iure petatur & à quo:
Rectè compoſitus quiſq; libellus habet.

Quanquam & modo Syllogiſtico concipi poteſt & ſoleat libellus. Quando primò medium terminum ſeu maiorem propoſitionem ut plurimum ex iure depromptam, collocamus: poſt annectimus ipſum factum inſtar aſſumptionis & tandem aptam ſubiungimus concluſionem ſeu petitionem.

4. *Libello exhibito reo ſpacium deliberandi concedi ſolet utrum cedere an contendere velit* N. 53. c, 3. a. 25. proceſ: Si cedendum exiſtimet *paratumq́ ſe dicat ſolvere audiendus eſt, dandusq́ dies, cum competenti cautela, ad ſolvendum quæ poſt condemnationem reis indulgeri ſolet* l.21.ff.de jud, Sin contendendum putavit, *EXCeptiones opponi poſſunt, quæ vel* judicē

 reſpi-

reſpiciunt, ut fori declinatoria c, 20, Ting: præventionis, c. 14, Köpm ££. Suſpicionis *art: 8.* Rätt: *Proc:* Inhabilitatis. c, 3, Ting: feriarum. 7, Tingm: loci non tuti, ob peſtem, inſidias. Loci inhoneſti: termini anguſti 16, Ting: *Vel litigantes*: ut Exceptio juſti impedimenti. c, 14, Ting: 7, Rådſt: 18, Tiuff cautionis c, 13, Köp: Revocandi domum *l, 2, 5, legatû de jud:* Inhabilitatis c, 4, Köp: St.£. Non impetratæ veniæ. Quod procurator eſſe non poſſit. Quod mandato careat: vel mancũ ac mutilũ habeat &c.

5. *Contra autem malignas lites excogitatum eſt* Sacramentum calumniæ *á litigantibus* (*quorum etiam cavillationes & maledicta* c. 43, Tingm: B. c. 31, Rådſt: B. Calm: Receſſ: p. 15, compeſcutur) l, 1, C, de J, Cal: quod exigendum, vel â parte adverſa *art:* 17. vel â judice. *a.* 18 Rätt: *Proc:* ubi ejus contenta IV. recenſentur. Tenetur autem ex calumnia actor qui alteri actionem quam probare nequit intendit. c, 20, §. 1, Ting: B. 17, §, 1, Kong: B. St. £. 20, Tiuff b. St. l. ac quemadmodum actor fundamentum intentionis ſuæ, ita reus exceptionis probare tenetur. c, 24. Rådſt: 20, Bygn: St. l.

6. *Poſtquam juraverint cauſa diſputatur plenius, cujus diſputationis ordo hic eſt.* Actor *dicendi facultate factâ intentionem articulatim, uti dictum, per poſitionum productionem repetit.* Reus *ad poſitiones reſpondet per Exceptiones, quæ concernunt. 1. Ipſius actionis merita, &* vel ad tẽpus actionẽ excludunt, *ut exceptio ſpolij, ſolutionis differendæ, moratoria, dilatoria.* 26. *R. pr: plus petitionis, excuſſionis, diviſionis, cedendarũ actionũ, competentiæ:* Vel in totũ elidunt: ut perpetuæ actiones; tàm quæ cum ipſo negotio pro-

deunt

deunt, ut Doli, metus, erroris, non numeratæ pecuniæ,
non numeratæ dotis, Dominij. S Cti Macedon: & Vel-
lejani, minorennitatis. Quàm quæ poſt negotium o-
riuntur, ut pacti de non petendo: rei judicatæ c; 32, Tings
art: 8, *Ord*: Tanſactionis c, 24, Erfðr Ll. Solutionis. c, 33,
Kong: B. Ll. acceptilationis &c. 2, Modum actionis
inſtituendæ; ut, Exceptio ſub & obreptionis, præjudicij
ineptæ cumulationis, Libelli obſcuri &c. ACTOR
replicando elidit exceptiones rei; REUS adverſus re-
plicationem duplicat, *Actor* triplicat, *REus* quadruplicat;
Ultra quod in noſtro foro in eadem cauſa, & corā eodem iudice inſinuare haud
facilè permittitur. Quia tn. ſæpè litigantes quod de probatione diffidant; vel
iudices, ut eo citiùs controverſiæ finem imponant, parti JURAMENTUM
litis deciſorium deferre ſolent, l 1. de Jureiur: ut ſi ſub conditione delatâ iurare
auſit, omninò cauſæ victoriam reportet c. 9. Röp. Ll. 5. Et L. 19. p. 1. Ting.
Atq; remiſſum iuramentum vim præſtiti obtinet. c. 28. Rådſt: 24 Ting: B.
Quod etiam maximam authoritatem habet c. 22. Ting B.

7. *Cum autem omnis ejus modi actio, exceptio, re-
plicatio &c. nihil aliud ſit quàm argumentum, nec fir-
miùs quàm per argumentationis formam de ea poſſit
dijudicari; ac reſpenderi negando vz. quod propoſi-
tum eſt vel diſtingvendo & circumſtantias aliter refe-
rendo, Contrariumq́ per vias legitimæ defenſionis
probando. Si igitur id quod agendo, excipiendo repli-
cando vel duplicando propoſitum eſt ab adverſario fue-
rit negatum, lis orietur, & aut actio, aut exceptio aut
replicatio &c. in controverſiā veniet; eritq́ lis aut de
jure, de quo ſupra, aut de facto. Quæſtio autem facti
præcedit quæſtionem juris, namq́ ex facto jus oritur l. 1. §.
Divus 3, ff, de Sicar. Quo caſu* PROBATIONE *opus eſt:
Quæ vel 1.* ARTIFICIALIS *per argumēta eaq́* Neceſſaria;
veluti coiviſſe eam quæ peperit, Non promiſiſſe Calendis Aboæ,

qui

qui eo die fuit Holmiæ. vel Contingentia, *quorum conſequentia non eſt neceſſaria*, Hùc præſumtiones tàm fortiores
c. 19. Ting B. transferentes onus probandi in adverſarium contra quem
faciunt; ut cum præſumimus remiſiſſe debitum eum qui chirographum red-
didit, l. 2. de pact: quo in caſu ius noſtrum iuramentum defert reo c. 24. p. I.
Rådſt: quam LEVIORES quæ qualecunq; iudicium faciunt; ut, ſi presbyter
amplexetur mulierem, præſumitur id facere cauſa benedicendi, vel ad pœni-
tentiam hortandi, ſi canoniſtis fides adhibenda 11. q 3. c. abſit.

Vel 2. INARTIFICIALIS per 1. *Teſtes* Kyr: 14. p. 3 non infames c. 21. Ting: Een æhralös böör icke witna. N. 9. Dom: Reg: non impuberes c. 19. Kyrk/nō domeſticos c. 10. Ting: Helſ. L. niſi in caſu neceſſitatis: non vacillantes, Twetaliga c, 23, Ting: b. non mulieres niſi de partu. c, 17, Gifft St. L. nec agricolæ admittuntur teſtes in civitat: uthan man grij-per till ledznar c, 26, Råd: Teſtes a. quomodo examinandi vid: c, 21, Ting: in jud: c, 5, Ting: vel in via. c, 27, Rådſt: 2. Inſtrumenta. c, 8, Köp: Ll. 1. Publica c, 6, 11, Jord: B. E t. L. c, 9, §, 1, Bygn: St. L. 10, 11, 17. St. l. â publicis perſoni confecta, Et 2. privata contra ſcriptorem producta. c, 11, Kong: St. L. 33, Ll. c, 8, §, 1, Köp: Ll. Conſtat inſuper de facto: ex evidentia & notorietate. c. manifeſta. 2. q. 1. Rånd ſaak
år ſå godh ſom witnad: N. 17. Dom: Reg. E confeſſione propriâ & libera
42. ff. 2. c. 11 p. 1. Dråp medh willia St. L. 34. Ll. Cuius vicem etiam inter-
dum ſilentium præſtat: l, 142, d, R, J, E confeſſione extortâ, ſed ad tormenta
ſuſpecti rei, ita demum venire oportet, ſi aliis argumentis ita probationi admo-
vetur, ut ſola confeſſio deeſſe videatur, 48, ff, 18, l, 1, p, 1, Domaren böör
ingen plågha medh mindre han heffwer uppenbara ſkål och bewijs
&c. Ex anteacta vita. c, 21, p, 1. E ǎr: medh willia St L. Ex iureiuran-
do veritatis, quod præſtare tenetur reus, & credulitatis, quod compurgatores.
Deniq; ex oculari inſpectione. p. 9. inſt: de grad: cog. &c.

8. *Cauſa ita diſceptata & probationibus diſcuſſa, tandem (litigantibus allegationibus renunciantibus* art: 27. Rått: proc:) *concluditur, quibus omnibus finem imponunt* DECISORIA *conſiderata in* Sententia & Executione, *illa Definitiva dicitur* (Ad differen-

tiam

tiam Sententiæ interlocutoriæ quæ ſuper emergente quæſtione inter principium & finem cauſæ fertur) *Et eſt judicis ultima definitio, quæ vel abſolutionem continet, vel condemnationem certam actoris vel rej,* l. 1. de re jud. In quâ formanda Judex cumprimis perpendere debet, 1. JUS, ne alitèr iudicet quàm legibus, conſtitutionibus, moribus proditum eſt. Tin: 1.c. iunct: c.1. Kong: St L. art: 31.32 Råt: Pr: Quod ſi rigor cum æquitate contendat, æquitatem ſtricto iuri præferre debet l.90.d: R.J. quod inferioribus iudicibus apud nos in omnibus non permittitur. Hi tn conſilii & formæ iudicandæ gratiâ, ad principem ſuperioremve Magiſtratum recurrere poſſunt, qui actus Relatio & conſultatio dicitur. 7.C.61.art: 2. Råt. Ord: c. 25. Ting: 2. FACTUM, ubi iudex ſequi debet fidem eorum (ſi non ſciat alitèr ſe rem habere) qui probant. Quare ſi actor probaverit rem ſibi deberi, vel ſuam eſſe, reus condemnandus eſt; ſin minus etiamſi nihil hic præſtiterit, abſolvendus l. 9. C. de ob: & A. 3. RES, hîc cavere debet ne alia de re iudicet, quam quæ in iudicium fuit deducta vel apertè l. 61. D. de Jud: vel tacitè, ut fructus. 4. EXPENSAS tàm ante quàm poſt litis conteſtationem factas; quæ licet petitæ non fuerint, Judex tamen victum victori in eas condemnare ſolet. Niſi victus iuſtam litigandi cauſam (ex quæſtionis obſcuritate, probabili facti ignorantiâ, & ambiguâ iuris interpretatione,) habuerit. 5. FORMULAM, quæ vernaculo ſermone concipienda erit. c. 11. Tingm: B. 6. SOLENNIA, ut citet eos, quos cauſa contingit & in cauſa minori abſq; inſigni mora ius dicat, cum in maiori, accuratiori ventilatione opus ſit. 29. 30. 31. 32. 33 artic: Rått: Proc.

9. *Sententiâ ita legitimè per judicem latâ & promulgatâ, ſi non impugnetur vel reſcindatur* (1. Nullitate ſententiæ, Skrock/ latæ ab incompetente judice, vel contra ſolitum judiciorum ordinem, vel falſis teſtimonijs & allegationibus &c. 2. Appellatione, Wadh/ genom wådiande/ ad ſuperiorem judicem. Quæ gradatim inſtituenda art: 5. Rått: Ord: 37. Tingm: Certâ cauſâ & quantitate *art: 3. priv: Stock.* 20. Rått: *Proc:* intra octiduum. 3. 4 Rådſt: quod fatale dicitur: vel ſtatim apud acta c. 38. Ting: 5. Rådſt: B. depoſitâ certâ pecuniæ ſummâ. 38. 39. Ting: vel datis fidejuſſoribus, *art* 5. Råt: L r: Interpoſitâ hoc modo appellatione literæ dimiſſoriæ, quas apoſtolos vocant, ab eo â quo appellatum eſt, ad e-

um

um qui appellatur impetrandæ ſunt. *l. 106. D. de v. ſ.* Ubi ad judicem appellationis ventum fuerit, litigatorum eſt, Reddere cauſam appellationis, citationem petere, allegare etiam quæ priore judicio minus expreſſa putaverint, poſſunt & novas probationes, dum tamen ad quæſtionem pertineant, adferre, *art: 24. proc.* 3. Supplicatione. Genom ödmiuk Böneſkrifft/ à R. M. beneficium reviſionis petere licet. 55. Rätt: *Proc: 41.* Tingm: B. (Supplicatur etiam non ſolùm principi ſed & ſuperioribus curijs aliquando, ad reſtitutionem in integrum) tranſit in Rem judicatam Nov: 119. c. 5. *quæ pro veritate habetur* l. 207. de R. j. a: 4. 8. ord: c. 32. Tin. *Quam ultimo loco ſequitur* EXECUTIO (Doomens enteliga fullgörande) *quæ hodiernis moribus ad judices ordinarios non ſpectat.* p. 4. 9. Rätt: D. *Hæc nunquã concedenda niſi certè conſtet reum legitimè citatum & in debitum vel crimen condemnatum.* 28. Ting: c. 38. Edz. LL. *Tempus a. executionis legibus arctatur,* c. 26. Rädſt: *vel diſpoſitione judicis prorogatur.* art: 36. pr: *Intra quod tempus ſi condemnatus non ſatisfecerit; actio rei judicatæ inſtituitur, vel ſupplicatione executio petitur,* art: 37. *idq; ſeriâ ſub pænâ.* 38. proc.

10. Modus exequendi (de quo etiam ſupra 3. *Theſ:*) fit per viros in judicio datos c. 27. Tingm: & apparitores, 2. § 1. Rädſt: B. qui de mobilib' primùm emetiri debent, hæc ſi non ſufficiant ad immobilia deveniendum *d. c. 27.* Tingm: 7 Rädſt: §. 2. quæ tamen reus, vel ejus agnatus, intra triennium c 27. Ting: vel annum. *d. c 7. §. 2.* Räd: redimere poteſt. Canon autem, decimæ, depoſitum, res ſocietatis, Ting: c, 30. Æs alienum 21. Edzör: LL. bona u-

koris

xoris c. 27. Tingm: hereditates liberorum 21. Edz LL. fortè in ædibus rei inventæ ſub executionem non cadunt. Nec pauperes Rei hoc onere levantur, ſed vel operâ ſuâ creditori ſatisfacient. c. 11. 19. Köp: St. L. Gånge till årſwodis vel infamiâ notantur. 31. Rådſt: vel capite plectuntur, c. 11. Högm: St. L. Qui non habet in ære, luat corpore. *l. fin: ff. de in jus voc.* Then icke haffwer få/ han böte medh Kropp. num: 16. Dom: Regl.

11. *In criminalibus poſt accuſationes, Denunciationes, inquiſitiones & probationes luce meridianâ clariores, ſententiâ definitivâ latâ, abolere.* 9. C. 42. 43. *vel caſtigare noxam oportet, ob præteritum delictum, ne iterum peccetur, tùm ne ipſius exemplo cæteri quoq; peccent. Quam executionem abjectiores homines & Carnifices (quib9 quodlibet licere minimè debet) apud nos perficiunt* c. 30. Dråp: wil: LL. *Pœnarũ v. variæ ſunt genera, Quædam ſunt* 1. Capitales, *quæ perſonã è medio tollunt: ſive ex numero omniũ hominum, ut, vivi exuſtio.* c. 1. 6. Högm: Ll. Vel in terram defoſſio c. 5. Högm: B. LL. c. 1. Tiuff. In rotâ membrorum confractio c. 38. 42. Edzör. Ll. 1. 2. Högm: St. L. (Quibus pœnis vel ſimilibus quæ nimia lentitudine & minimo cruciatu, reum in ſalutis æternæ periculum adducere poſſunt, rarius uti expedit) Capitis amputatio ſecuri vel gladio. c. 8. Kong: B. St. L. 3. Högm: B. St. L. Suſpendium 1. 2. Tiuff B. *Sive ex numero Civium.* ut Exilium. *c. 27. 30. 31.* Edzör. (â quo immunes ſunt fœminæ. c. 36. Edz. B. LL. quarumq; pœna, ſi prægnantes ſint, differtur quoad pariant. c. 4. Tiuff St. L.) Cui comparanda eſt emigratio ad Ingriam ſivè novam Sveciam. *Edict: Guſt: R. 2: Ao 1626.* Om Elgſkiutning. 2. *Non Capitales*

tales ſunt, ſtigmatum inuſtio: talio & membrorum detruncatio, 16. Edz. St. L. verbera. 31. Råd: 12. K. B. St. L. lingvæ c, 12, Kong: St. L. aurium, c. 8. 10. Tiuff: L L. dextræ manus c. 35, Edz. L L. & narium abſciſſio c, 3, Gifft. St. L. §. 1. dignitatis depoſitio, c, 5, K: B. St. L. 3. Ting: B. Incarceratio, c, 8, K. B. St. L. &c. Si verò reus aliquoties in eodem delicto comprehenſus fuerit & tractatus clementiùs augenda videtur pœna. *arg: c. 31:* Rådſt:

12. Ad Concluſionem hujus Diſputationis dico.

1. *Quod rectè & piè facit Chriſtianus, cum juxta vocationem, magiſtratus gerit, exercet judicia, accuſat nocentem in foro, dicit cauſam, legitimo ſuplicio afficit reos.* 2. *Conſcientiam legis vincere conſcientiam hominis.* 3. *Iuſtitiam confundi ubi juriſdictio ſua cuiq; non rèlinquitur.*

HÆc iam non niſi feſtinatè, pro Ingenii gyro in arctum ducta ſufficiant: Ex quibus uno velut contuitu (abſit iactantia verbo) aſpicere licebit, quidquid in tam vaſtis iuriſprudentiæ noſtræ libris deſcriptum eſt atq; digeſtum, quæ omnia cuiuſcunq; politioris literaturæ ſectatoribus,

— — — *Quibus Experientia juris*
Nomina ſumma dedit, vel Baldus, Bartholus, Azo,

Fuſiùs & expeditiùs metienda relinqvuntur. Sicubi v. aberraverim vel minus ad rem dixerim, legibuſvè probaverim, (quod unicùm probandi iuris fundamentum eſt & ratio). vel deniq; Typographi properantis errore lapſus fuerim, veniam dabunt mihi facilè, niſi quorum ſunt curvæ mentes. Si quis iſtis melius impartire paratus ſit, de me ſentire velim quod Pomponius JCtus in l. 20. ff. de fideicommiſſ: liberta: de ſe effatus eſt. Diſcendi cupiditatem, ſolam vivendi rationem optimam, in octavum & ſeptuageſimum ætatis annum duxiſſe.

Omnipotenti DEO, cum Filio & Spiritu S. ſit benedictio, laus & honor, ſeculis infinitis.

FINIS.